

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onderwerp

Advies over de ontwerpregeling tot wijziging van de Kiesregeling in verband met de gecombineerde staten- en waterschapsverkiezingen

1. Inleiding

In uw brief van 9 juli 2014 verzocht u de Kiesraad advies uit te brengen over de ontwerpregeling tot wijziging van de Kiesregeling in verband met de gecombineerde staten- en waterschapsverkiezingen (hierna: de ontwerpregeling).

Op 1 juli 2014 is de Wet aanpassing waterschapsverkiezingen in werking getreden. Als gevolg daarvan bevat de Kieswet nu ook een regeling voor de organisatie van waterschapsverkiezingen. De leden in de categorie ingezetenen van de algemene besturen van waterschappen worden vanaf 2015 door middel van stembusverkiezingen gekozen. Daarvoor moet een aantal modellen, zoals deze in de Kiesregeling ten behoeve van stembusverkiezingen zijn opgenomen, worden aangepast. Dat is het belangrijkste doel van de ontwerpregeling.

Dit advies bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden enkele algemene opmerkingen bij de ontwerpregeling gemaakt. In het tweede deel wordt specifiek ingegaan op een paar afzonderlijke modellen.

2. Samenvatting

In de conceptregeling wordt al een groot aantal modellen aangepast en ingevoegd ten behoeve van de waterschapsverkiezingen. Vier modellen ontbreken nog in de conceptregeling. Dit zijn modellen van essentiële documenten in het verkiezingsproces, zoals het stembiljet. Deze modellen worden nog nader uitgewerkt door het ministerie. De Kiesraad volstaat daarom in dit advies met een verwijzing naar zijn eerdere adviezen over deze modellen. Daarin wordt een handreiking gegeven om te voorkomen dat deze documenten te veel op elkaar lijken, hetgeen tot fouten in het verkiezingsproces kan leiden.

Het voorstel om aanvragers van een kiezerspas te laten aankruisen in welke gemeente zij verwachten deze kiezerspas te gebruiken, wordt positief ontvangen. Het maakt het voor kiezers inzichtelijk in welke gemeenten zij met een kiezerspas hun stem kunnen uitbrengen. Zo wordt voorkomen dat zij onverhoopt naar een stemlokaal gaan, dat buiten hun waterschap gevestigd is en – bijgevolg – onverwacht hun stem niet kunnen uitbrengen. Wel moet gewaarborgd worden dat

KIESRAAD

Datum

25 augustus 2014

Ons kenmerk

2014-0000395558

Inlichtingen

mr. W.A.E. Brühem
T +31 (0) 70 426 6266
F +31 (0) 70 345 0879

Uw kenmerk

2014-0000342476

Blad

1 van 3

Bezoekadres

Herengracht 21
2511 EG 's-Gravenhage
Nederland

Postadres

Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage
Nederland

Internetadres

<http://www.kiesraad.nl>

E-mailadres

kiesraad@kiesraad.nl

aanvragen waarbij deze vraag niet is beantwoord, niet buiten behandeling worden gelaten.

De Raad kan zich ook vinden in het voornemen kiezers bij het aanvragen van een schriftelijke volmacht voor waterschapsverkiezingen expliciet te vragen of de beoogde volmachten wel kiesgerechtigd is voor hetzelfde waterschap. Bij andere decentrale verkiezingen is dat echter ook belangrijk. Het advies is daarom dit ook voor gemeenteraads- en provinciale statenverkiezingen voor te schrijven.

Tot slot adviseert de Kiesraad om de relevante modellen ook in de Friese taal beschikbaar te stellen.

3. Algemene opmerkingen

Ontbrekende modellen

In de ontwerperegeling ontbreken de modellen voor de stempassen (Model J 7), kiezerspassen (Model K 4), schriftelijke volmachtbewijzen (Model L 11) en stembiljetten (Model J 20). Deze worden op een later moment vastgesteld.

De waterschapsverkiezingen vinden tegelijkertijd met de provinciale statenverkiezingen plaats. Het is daarom belangrijk dat er een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de diverse documenten. Stembureauleden moeten gemakkelijk kunnen zien waarvoor een document dient en voor welke verkiezing het gebruikt kan worden.¹ Op die manier kan verwarring in het stemlokaal worden voorkomen; zowel tijdens het stemproces als bij het tellen van de stemmen. Ook de suggestie die de Raad in zijn recente evaluatieadvies heeft gedaan, om de tekst achterop de stempas over het verlenen van een onderhandse volmacht meer op te laten vallen, kan in dit traject worden betrokken.²

Het gebruik van de Friese taal

In de Kiesregeling is van modellen die door kiezers worden ingevuld ook een vertaling in het Fries opgenomen. Het betreft de modellen: H 1, H 3-1, H 3-2, H 4, H 9, H 12 en I 10. In de ontwerperegeling zijn de modellen uitsluitend in het Nederlands weergegeven. Geadviseerd wordt om de genoemde modellen in de Kiesregeling ook in het Fries beschikbaar te stellen.

4. Enkele specifieke modellen

Model H 4: Ondersteuningsverklaring

Onder het tweede kopje '2. Politieke groepering' op de ondersteuningsverklaring, wordt de kiezer gevraagd om aan te geven voor welke kandidatenlijst hij de ondersteuningsverklaring wil afleggen. Hier staat: 'De politieke groepering waarvan u de kandidatenlijst ondersteunt'. Uit deze tekst blijkt niet of de statutaire naam van de politieke groepering wordt bedoeld, of de aanduiding die zij heeft laten registreren. Het laatste is het geval. Het zou daarom juister zijn als op het model stond: 'De aanduiding van de politieke groepering waarvan u de kandidatenlijst ondersteunt'. Dat sluit ook aan bij Model H 12, waarop wel naar de aanduiding van een politieke groepering boven de kandidatenlijst wordt gevraagd. Overigens meent de Kiesraad dat het abusievelijk invullen van de statutaire naam op Model H 4 geen gevolgen

¹ Zie in deze zin ook: advies van de Kiesraad d.d. 10 februari 2014 over [het Ontwerpbesluit tot wijziging van het Kiesbesluit en het Waterschapsbesluit voor het combineren van de waterschapsverkiezingen met de provinciale statenverkiezingen](#), p. 3-4.

² Vgl. advies van de Kiesraad d.d. 24 juli 2014 [n.a.v. gemeenteraadsverkiezingen en Europese parlementsverkiezing 2014](#), p. 6.

Datum
25 augustus 2014

Ons kenmerk
2014-0000395558

Onderdeel
Kiesraad

Blad
3 van 3

moet hebben voor de rechtsgeldigheid van de ondersteuningsverklaring, mits duidelijk is welke politieke groepering is bedoeld.

Model H 9: Instemmingsverklaring

De suggestie die bij Model H 4 is gedaan, geldt ook voor Model H 9.

Model K 6: Aanvraag kiezerspas

Bij het aanvragen van een kiezerspas, kruist een kiezer aan in welke gemeente(n) hij overweegt zijn stem uit te brengen. Dit roept de vraag op of een kiezer zich daarmee ook bindt om in één van de aangekruiste gemeenten te stemmen. Dat is niet het geval. Met een kiezerspas kan een kiezer in iedere gemeente binnen de territoriale grenzen van het waterschap zijn stem uitbrengen. Dat is ook in de vraagstelling op het model tot uitdrukking gebracht.

Veel kiezers zijn onbekend met de grenzen van hun waterschap. De ervaring leert dat kiezers de toelichting op hun stempas, waarop informatie staat over het verlenen van een onderhandse volmacht en de legitimatieplicht in het stemlokaal, niet altijd lezen. Vanuit die optiek begrijpt de Kiesraad dat er niet gekozen is voor een toelichtende tekst bij het aanvraagformulier voor een kiezerspas, met daaronder een lijst met gemeenten die binnen het waterschap liggen. De vraag op het aanvraagformulier zorgt voor bewustwording bij de kiezer en moet voorkomen dat het stembureau kiezers met een kiezerspas moet wegsturen, omdat het stemlokaal zich buiten de grenzen van het waterschap bevindt. Gelet op het doel van de vraag moet wel gewaarborgd zijn dat aanvragen, die op dit punt onvolledig zijn ingevuld, niet buiten behandeling worden gelaten. Gemeentebesturen moeten weten hoe zij met het gegeven antwoord, of het ontbreken daarvan, om moeten gaan. Het is belangrijk dat daar in de voorlichting richting de gecombineerde staten- en waterschapsverkiezingen van 2015 aandacht aan wordt besteed.

De gemeentegrenzen lopen niet parallel aan de grenzen van het waterschap. Op het grondgebied van sommige gemeenten is meer dan één waterschap actief. In die gevallen is het belangrijk dat de kiezer die met een kiezerspas stemt, vooraf informeert bij welke stembureaus hij terecht kan. De betreffende gemeenten kunnen in de lijst met een asterisk worden gemarkeerd. Dat valt wellicht meer op dan alleen de toelichtende tekst onder de keuzelijst, zoals die nu op het ontwerpmodel is afgedrukt.

Model L 8: Schriftelijke aanvraag stemmen bij volmacht

Op dit model wordt de volgende vraag gesteld: 'Bent u en de gemachtigde allebei kiezer voor hetzelfde waterschap?' Niet ten onrechte wordt verondersteld dat burgers doorgaans beter op de hoogte zijn van gemeente- en provinciegrenzen, dan van de grenzen van het waterschap. Als degene die als gemachtigde is aangewezen niet kiesgerechtigd is, heeft dit echter altijd dezelfde nadelige consequentie: de aanvraag van een schriftelijke volmacht wordt afgewezen (art. L 10, aanhef en onder d, Kieswet). Ook bij gemeenteraads- en provinciale statenverkiezingen. Geadviseerd wordt daarom dezelfde vraag bij alle decentrale verkiezingen te stellen en niet alleen bij waterschapsverkiezingen.

DE KIESRAAD,
voor deze,

H.P.B.M. Kumpeling,
voorzitter

P. Young,
plv. secretaris-directeur

